

LEKCJA 4

Temat: Postępowanie w związku z wypadkiem przy pracy i chorobą zawodową oraz świadczenia z tego tytułu

Czas realizacji:

- 2 godziny lekcyjne

Cele operacyjne:

Po zakończeniu zajęć uczeń powinien:

- znać pojęcie wypadku przy pracy i pojęcie choroby zawodowej,
- znać podział wypadków przy pracy,
- znać obowiązki pracodawcy w sytuacji zaistnienia wypadku przy pracy,
- znać i rozumieć procedurę postępowania w sytuacji podejrzenia o chorobę zawodową,
- wiedzieć, jakie świadczenia przysługują z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej.

Treści:

1. Wypadek przy pracy.
2. Podział wypadków.
3. Obowiązki pracodawcy w sytuacji powstania wypadku.
4. Choroba zawodowa i tryb postępowania.
5. Świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej.

Pomoce dydaktyczne:

- slajdy,
- tekst źródłowy,
- komputery.

Plan zajęć:

Lp.	Treść	Metoda nauczania	Czas realizacji
1.	Cele lekcji	Wykład	5 min.
2.	Pojęcie wypadku przy pracy i choroby zawodowej	Wykład, pytania, dyskusja	35 min.
3.	Rodzaje wypadków przy pracy	Wykład, pytania	5 min.
4.	Obowiązki pracodawcy w sytuacji wypadku przy pracy	Wykład, pytania	15 min.
5.	Procedura postępowania w sytuacji podejrzenia o chorobę zawodową	Wykład, pytania	10 min.
6.	Świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej	Wykład, pytania, dyskusja	20 min.

WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA NAUCZYCIELA

Poradnik ma za zadanie ułatwić nauczycielowi przekazanie uczniom wiadomości na temat wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz świadczeń z tego tytułu. Lekcje powinny być przeprowadzone w formie wykładu z wykorzystaniem slajdów. Nauczyciel powinien:

- zapoznać uczniów z celami lekcji,
- wykorzystać załączone do poradnika slajdy,
- zachęcić uczniów do zadawania pytań,
- zwrócić szczególną uwagę na zrozumienie przez uczniów pojęć: wypadek przy pracy, choroba zawodowa oraz na tryb postępowania w sytuacji ich pojawienia się i rodzaje świadczeń z tego tytułu.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Ad. 1.

- zapoznaj uczniów z celami lekcji.

Ad. 2.

- poinformuj uczniów, co to jest choroba zawodowa i wypadek przy pracy. Zwróć szczególną uwagę na wyjaśnienie terminów: nagłość zdarzenia, przyczyna zewnętrzna i związek z pracą- slajd nr 28,
- zachęć do zadawania pytań, spróbuj wywołać dyskusję.

Ad. 3.

- poinformuj uczniów, jakie są rodzaje wypadków przy pracy,
- przedstaw slajd nr 29.

Ad 4.

- poinformuj uczniów, jakie obowiązki ma pracodawca w sytuacji zaistnienia wypadku przy pracy - slajd nr 30,
- zachęć uczniów do zadawania pytań.

Ad 5.

- omów procedurę postępowania w sytuacji podejrzenia o chorobę zawodową,
- przedstaw slajd nr 31.

Ad 6.

- poinformuj uczniów, jakie świadczenia przysługują poszkodowanym z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej - slajd nr 32,
- zachęć uczniów do zadawania pytań,
- wywołaj dyskusję.

Spis slajdów:

Nr Tytuł

- 28. Wypadek przy pracy i choroba zawodowa.
- 29. Podział wypadków przy pracy.
- 30. Obowiązki pracodawcy w sytuacji wypadku przy pracy.
- 31. Procedury stosowane w sytuacji podejrzenia o chorobę zawodową.
- 32. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

LITERATURA:

1. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tj. Dz.U. z 2009 r., Nr 167, 1322).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie w ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 105, poz. 870).

PYTANIA KONTROLNE Z ODPOWIEDZIAMI

1. Co to jest wypadek przy pracy?

Odpowiedź: Wypadek przy pracy to zdarzenie nagłe, wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z wykonywaną pracą.

2. Wytlumacz pojęcie związek z pracą.

Odpowiedź: Związek z pracą zachodzi wówczas, gdy istotną przyczyną wypadku jest pełnienie przez pracownika obowiązków wynikających ze stosunku pracy bądź związanych z nim.

3. Podaj definicję choroby zawodowej.

Odpowiedź: Za chorobę zawodową uważa się chorobę, wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli w wyniku oceny warunków pracy można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia, występujących w środowisku pracy, albo w związku ze sposobem wykonywania pracy, zwanych „narażeniem, zawodowym”.

4. Komu należy zgłosić podejrzenie o chorobę zawodową?

Odpowiedź: Każde podejrzenie o chorobę zawodową musi być zgłoszone na piśmie do właściwemu państwowemu inspektora sanitarnego oraz właściwego okręgowego inspektora pracy.

5. Kto upoważniony jest do rozpoznania choroby zawodowej?

Odpowiedź: Upoważnione do rozpoznania choroby zawodowej są następujące jednostki:

- poradnia chorób zawodowych,
- kliniki chorób zawodowych wchodzące w skład odpowiednich zakładów służby zdrowia, akademii medycznych, instytutów naukowo-badawczych.

6. Komu przysługują świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej?

Odpowiedź: Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych przysługują pracownikom, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu oraz członkom rodzin pracowników zmarłych w skutek wypadku lub choroby.

7. Jakie znasz świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej?

Odpowiedź

- zasiłek chorobowy,
- świadczenie rehabilitacyjne,
- zasiłek wyrównawczy,
- jednorazowe odszkodowanie - dla ubezpieczonego, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
- jednorazowe odszkodowanie - dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty,
- renta z tytułu niezdolności do pracy - dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej,
- renta szkoleniowa - dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- renta rodzina - dla członków rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty uprawnionego do renty z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej,
- dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej,
- dodatek pielęgnacyjny,
- pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne w zakresie określonym ustawą.

MATERIAŁ ŹRÓDŁOWY DLA UCZNIĄ

Temat: Postępowanie w związku z wypadkiem przy pracy i chorobą zawodową oraz świadczenia z tego tytułu

WPROWADZENIE

Definicja wypadku przy pracy zamieszczona jest w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Dz.U.z 2009 r., nr 167, poz.1322). **Za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą.**

Nagłość zdarzenia występuje wówczas, gdy czas oddziaływania czynnika na organizm nie przekracza czasu trwania jednej dniówki roboczej. Kryterium nagłości przesądza o tym, czy dane zdarzenie zakwalifikowane będzie jako wypadek przy pracy czy jako choroba zawodowa. Ważne jest, aby ocena nagłości była dokonana po uwzględnieniu wszystkich okoliczności danego wypadku, gdyż zachodzi taka możliwość, że niektóre z przyczyn wypadku objawiają się po upływie kilku lub kilkunastu godzin.

Przyczyna zewnętrzna - kryterium to określa, że dane zdarzenie jest tylko wtedy wypadkiem przy pracy, jeżeli nastąpiło na skutek oddziaływania czynników zewnętrznych. Czyli mówiąc inaczej, przyczyna zewnętrzna jest oddziaływaniem warunków środowiska pracy na organizm ludzki (pracownika). Przyczyny zewnętrzne będą różne w zależności od warunków pracy. Możemy do nich zaliczyć:

- mikroklimat środowiska pracy gorący lub zimny,
- oddziaływanie elementów ruchomych,
- działanie substancji chemicznych (toksycznych),
- wysiłek fizyczny potrzebny do wykonania pracy,
- wady konstrukcyjne maszyn lub urządzeń,
- złą organizację pracy
- niefortunny odruch pracownika (urazy spowodowane potknięciem się lub poślizgnięciem) itp.

Należy pamiętać, że istnienie przyczyny zewnętrznej jest bezwzględnym warunkiem uznania danego zdarzenia za wypadek przy pracy. Jeżeli niezdolność do pracy nastąpiła wyłącznie na skutek działania czynnika wewnętrznego tzn. choroby pracownika, zdarzenie takie nie może być zakwalifikowane jako wypadek przy pracy.

Związek z pracą zachodzi wówczas, kiedy pracownik pełni obowiązki wynikające ze stosunku pracy lub działa w dobrze pojmowanym interesie pracodawcy. W szczególności związek z pracą zachodzi:

- podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika zwykłych czynności lub poleceń przełożonych,
- podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika czynności na rzecz pracodawcy nawet bez polecenia,
- w czasie pozostawiania pracownika w dyspozycji pracodawcy w drodze między siedzibą pracodawcy a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.

Szczególną grupę wypadków stanowią tzw. **wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy**. Należy wyjaśnić, że określenie „zrównane z wypadkami przy pracy” oznacza, że pozostałe kryteria wypadku, jak: nagłość i przyczyna zewnętrzna pozostają zachowane, natomiast inaczej przedstawia się związek z pracą.

Wypadki zrównane z wypadkami przy pracy są to wypadki, którym ulegają pracownicy w czasie:

- trwania podróży służbowej w okolicznościach innych niż określone dla wypadku przy pracy, chyba że wypadek spowodowany został postępowaniem pracownika, które nie pozostaje w związku z wykonywaniem powierzonych mu zadań,
- szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony,
- wykonywania zadań zleconych przez działające u pracodawcy organizacje związkowe.

W sytuacji, gdy zaistnieje wypadek przy pracy, pracodawca jest zobowiązany zapewnić udzielenie pomocy poszkodowanemu łącznie z wezwaniem pomocy lekarskiej.

W przypadku wystąpienia wypadku ciężkiego, śmiertelnego lub zbiorowego pracodawca zobowiązany jest

zabezpieczyć miejsce wypadku i powiadomić inspektora pracy, prokuratora i urząd w zależności od branży, np. Urząd Górniczy.

Pracodawca zobowiązany jest powołać zespół powypadkowy, który zbada okoliczności i przyczyny zaistniałego wypadku oraz sporządzi protokół powypadkowy, który następnie dostarczy poszkodowanemu lub członkom jego rodziny. Do każdego protokołu pracownik poszkodowany ma prawo wnieść uwagi lub zastrzeżenia, a jeżeli nie zostaną one uwzględnione, to ma prawo wnieść pozew do sądu pracy.

Ze względu na rodzaj doznanych obrażeń wypadki przy pracy dzielimy na:

- 1) lekkie - powodujące czasową niezdolność do pracy,
- 2) ciężkie - to takie, w wyniku których nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, takie jak: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub częściowa niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe, istotne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała,
- 3) śmiertelne.

Ze względu na liczbę poszkodowanych wypadki przy pracy dzielimy na:

- 1) indywidualne,
- 2) zbiorowe.

CHOROBA ZAWODOWA ORAZ TRYB POSTĘPOWANIA W SYTUACJI PODEJRZENIA O CHOROBE ZAWODOWĄ

Czym różni się choroba zawodowa od choroby wynikającej z ogólnego stanu zdrowia, skąd wziął się termin „choroba zawodowa”, czy chodzi tu o chorobę zawodu? Jak należy postępować w sytuacji podejrzenia o chorobę zawodową?

Zgodnie z art. 235¹ Kodeksu Pracy za chorobę zawodową, uważa się chorobę wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli w wyniku oceny warunków pracy, można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że została ona spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy, zwanych „narażeniem zawodowym”.

Tak więc, choroba zawodowa objawia się na skutek oddziaływania na organizm pracownika czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy.

Wykaz chorób zawodowych, zawiera 26 pozycji:

1. Zatrucia ostre i przewlekłe substancjami chemicznymi oraz następstwa tych zatruć wywołane przez substancje podane w rozporządzeniu.
2. Gorączka metaliczna.
3. Pylice płuc.
4. Choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu.
5. Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli.
6. Astma oskrzelowa.
7. Zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych.
8. Ostre uogólnione reakcje alergiczne.
9. Byssinoza.
10. Berylowa.
11. Choroby płuc wywołane pyłem metali twardych.
12. Alergiczny nieżyt nosa.
13. Zapalenie obrzękowe krtani o podłożu alergicznym.
14. Przedziurawienie przegrody nosa wywołane substancjami o działaniu żrącym lub drażniącym.
15. Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat.
16. Choroby wywołane działaniem promieniowania jonizującego.
17. Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi.
18. Choroby skóry.
19. Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonania pracy.
20. Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy.

21. Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego spowodowany hałasem.
22. Zespół wibracyjny.
23. Choroby wywołane pracą w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego.
24. Choroby wywołane działaniem wysokich albo niskich temperatur otoczenia.
25. Choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi, chemicznymi lub biologicznymi.
26. Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa.

Każde podejrzenie o chorobę zawodową musi być zgłoszone na piśmie do właściwego państwowego inspektora sanitarnego oraz właściwego inspektora pracy. Podejrzenie o chorobę zawodową zgłasza pracodawca, lekarz, który podczas wykonywania zawodu powziął podejrzenie choroby zawodowej u pracownika. Sam pracownik, który podejrzewa u siebie chorobę zawodową, także może ją zgłosić za pośrednictwem lekarza, sprawującego opiekę profilaktyczną nad pracownikiem.

W związku ze zgłoszeniem choroby zawodowej zakład pracy jest obowiązany, w porozumieniu z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zbadać przyczyny powstania choroby zawodowej i przystąpić niezwłocznie do usunięcia czynników powodujących jej powstanie. Jednocześnie zakład pracy przesyła zakładowi służby zdrowia właściwemu do rozpoznania choroby zawodowej dokumentację dotyczącą zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy i przebiegu pracy zawodowej pracownika.

Dochodzenie epidemiologiczne w środowisku pracy przeprowadza ze strony służby zdrowia lekarz sprawujący opiekę profilaktyczną nad zakładem pracy, a także inspektor sanitarny na wniosek zakładu służby zdrowia uprawnionego do rozpoznania chorób zawodowych.

Upoważnione do rozpoznania chorób zawodowych są następujące jednostki:

- **poradnia chorób zawodowych,**
- **kliniki chorób zawodowych wchodzące w skład odpowiednich zakładów służby zdrowia, akademii medycznych, instytutów naukowo-badawczych.**

Wymienione jednostki wydają orzeczenia w sprawie choroby zawodowej, które przesyłają właściwemu inspektorowi sanitarnemu. Kopię orzeczenia otrzymuje zainteresowany pracownik oraz jednostka, która zgłosiła podejrzenie o chorobę zawodową.

Pracownik, który nie zgadza się z treścią orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak podstaw do rozpoznania choroby zawodowej, może wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie ponownego badania przez właściwy instytut naukowo-badawczy resortu zdrowia i opieki społecznej.

Na podstawie orzeczenia o chorobie zawodowej oraz wyników dodatkowego dochodzenia epidemiologicznego, państwowy powiatowy inspektor sanitarny wydaje decyzję o stwierdzeniu choroby zawodowej lub braku podstaw do jej stwierdzenia. Przesyła ją zainteresowanemu pracownikowi, pracodawcy, lekarzowi jednostki orzeczniczej I lub II stopnia, który dokonał rozpoznania choroby zawodowej, właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu. Decyzja o stwierdzeniu choroby zawodowej stanowi dla pracownika podstawę do zgłoszenia roszczenia o świadczenia przewidziane w przepisach prawnych z tytułu choroby zawodowej. Wysokość jednorazowego odszkodowania z tytułu choroby zawodowej zależy od wielkości stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, który ustala lekarz orzecznik ZUS.

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU WYPADKÓW PRZY PRACY I CHOROÓB ZAWODOWYCH

Zarówno wypadek przy pracy jak i choroba zawodowa są szkodą dla pracownika. W związku z tą szkodą ustawodawca przewidział świadczenia z ubezpieczenia społecznego dla tych pracowników, którzy zostali poszkodowani w wypadkach przy pracy lub ulegli chorobie zawodowej.

Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych przysługują pracownikom, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu oraz członkom rodzin pracowników zmarłych w skutek takiego wypadku lub choroby. Świadczenia nie przysługują pracownikowi, jeżeli wyłączną przyczyną wypadku było udowodnione przez zakład naruszenie przez pracownika przepisów dotyczących ochrony życia lub zdrowia, spowodowane przez niegoумыślnie lub w skutek rażącego zaniedbania.

Z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługują następujące świadczenia:

- jednorazowe odszkodowanie dla ubezpieczonego z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,

Za stały uszczerbek na zdrowiu uważa się takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu nie rokujące poprawy.

Za długotrwały uszczerbek na zdrowiu uważa się takie naruszenie sprawności organizmu, które powoduje upośledzenie czynności organizmu na okres przekraczający 6 miesięcy, mogące jednak ulec poprawie. Stopień uszczerbku na zdrowiu określa lekarz orzecznik przy Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych właściwym dla miejsca zamieszkania pracownika.

- jednorazowe odszkodowanie dla członków rodziny w razie śmierci pracownika,
- zasiłek chorobowy dla ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- renta rodzinna, która przysługuje członkom rodziny pracownika, który zmarł na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej,
- świadczenie rehabilitacyjne dla ubezpieczonego, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego jest nadal niezdolny do pracy, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokuje odzyskanie zdolności do pracy,
- zasiłek wyrównawczy dla ubezpieczonego będącego pracownikiem, którego wynagrodzenie uległo obniżeniu wskutek stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu,
- renta z tytułu niezdolności do pracy dla ubezpieczonego, który stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej,
- renta szkoleniowa dla ubezpieczonego, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie spowodowaną wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową,
- dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej,
- dodatek pielęgnacyjny,
- pokrycie kosztów leczenia z zakresu stomatologii i szczepień ochronnych oraz zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne w zakresie określonym ustawą.

PYTANIA KONTROLNE

1. Co to jest wypadek przy pracy?
2. Co to znaczy, że wypadek lub zdarzenie nagłe wystąpiło w związku z pracą?
3. Podaj definicję choroby zawodowej?
4. Komu należy zgłosić podejrzenie o chorobę zawodową?
5. Kto upoważniony jest do rozpoznawania chorób zawodowych?
6. Komu przysługują świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej?
7. Jakie znasz świadczenia z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej?
8. Kto wypłaca odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy?